

Illustration från Ernst Haeckels verk "Natürliche Schöpfungsgeschichte" Georg Reimer Verlag, Berlin 1911, s 743. Funnen i Umeå universitetsbiblioteks källare av Erik Amkoff.

Om människosynen

Av Göran Schmidt

I vårt temanummer om Världsbilder (nr 3-sep 2021) diskuterade vi bland annat skillnaderna mellan den bibliska världsbilden och den naturalistiska, den vars skapelseberättelse kallas evolution. Vi konstaterade att kontrasterna knappast kan vara större – medan naturalismens världsbild definierar människan som en biprodukt av en planlös utvecklingsprocess som inte hade henne i åtanke, så är hon i en biblisk världsbild själva skapelsens krona, önskad, älskad och anförtrodd av Skaparen själv. Enligt den naturalistiska synen är hon på sin höjd ansvarig inför sig själv för hur hon väljer att leva sitt liv; enligt den bibliska är hon ansvarig inför sin och alltings Skapare och Herre.

Så det är ganska naturligt att en sådan skillnad i perspektiv kommer att ge olika avtryck i samtiden och historien. Den här artikeln kommer att göra några korta nedslag på områden där det är uppenbart att människosynen gör eller har gjort skillnad.

Nu är det naturligtvis så, att avtrycken som sådana inte behöver säga så mycket om själva sanningsfrågan. I princip skulle en djupt felaktig människosyn kunna få alldeles förträffliga konsekvenser och en rätt och sann människosyn leda till

samhälleligt och kulturellt kaos. Att de exempel som kommer att nämnas här är mörka till sin karaktär är alltså inget bevis för att den naturalistiska världsbilden är falsk.

Men kanske är de ändå ett tecken på det. Vår erfarenhet är trots allt att även om sanningen kan göra ont så blir slutet likväl någonting gott. Vi får en ”go känsla” när vi talar sanning och en knut i magen när vi ljuger. Alltså ungefär som Jesus sade: ”Trädet känns igen på den frukt det bär. Man hittar inte fikon på tistlar eller vindruvor på törnbuskar” (Luk 6:44).

Låt oss nu se på konkret på några områden:

1. NAZISM

Ärren efter den evolutionsinspirerade nazistfilosofins konsekvenser är fortfarande inte läkta. Det spelar roll vilken människosyn ett samhälle har.¹ Det är inte alltid som en filosofi tar sig så groteska uttryck som under det andra världskriget, men utan att vi är medvetna om det så påverkar den evolutionära synen på människan i hög grad vår syn på vad ett människoliv är värt. Enligt nazistisk ideologi bestämdes en organisms värde av dess utvecklingsnivå.

Enligt evolutionsteorin har människan utvecklats från primitiva, apliknande förfäder och -mödrar. Antropologer avvisar idag idén att hon utvecklats i form av någon prydlig rak linje, utan i stället att det skett genom en tämlig snårig process med många intrasslade och sammanvuxna grenar i evolutionsträdet. Från början trodde man att evolutionsträdet var betydligt mer ansat. Biologen och Darwinaposteln Ernst Haeckel presenterade 1911 sin version av människans evolutionära förflutna (se fig). Kan en sådan bild möjligen ha utövat någon inverkan på unga pojkars och flickors människosyn under ►

1900-talets första årtionden i Tyskland? Svaret är förstås givet, i synnerhet med facit i hand. För vad skall en evolutionist kunna svara när någon frågar om inte en viss kvist (etnisk grupp) på människans evolutionära träd – till exempel "Indo-germanen" skulle kunna ha utvecklat vissa drag som gjort henne överlägsen andra kvistar i ett eller flera avseenden? Vilken vetenskaplig eller naturlig princip skulle kunna förhindra det?

2 DJURRÄTTSAKTIVISM

Det är ingen tvekan om att vår tids djurrättsaktivism har satt strålkastarljuset på missförhållanden inom djurhållningen. Det är positivt – ett ansvarsfullt handhavande av djur påbjuds i Bibeln (Ord 12:10), men då handlar det om djurskydd och inte någon djurrättsaktivistisk ideologi. I stället för att tilldela organismen värde efter utvecklingsnivån som i nazistisk ideologi, anser djurrättsaktivister att organismens värde är lika stort för alla organismer på grund av att de har en lika lång evolutionär historia. Människovärde likställs därmed med höns- eller minkvärde. Det främsta problemet är att aktivismen är rotad i en evolutionistisk mylla som leder till märkliga och inkonsekventa slutsatser. Man hävdar exempelvis att människor inte har rätt att döda djur. Men lejon dödar antiloper. Människan är ett djur. Varför har då inte människan rätt att döda andra djur? Innebär det att lejonet har större rättigheter än människan, eller bör lejon hindras från att fånga sina byten? Andra djur är kannibaler – följer därmed en rättighet för det "människliga djuret" att också vara kannibal? Eller att överge sina ungar, eller att stjäla, eller att begå incest, bara för att sådant stundtals förekommer inom djurvärlden?

Sådant faller på sin egen orimlighet och visar att även den mest radikala djurrättsaktivist intuitivt inser att människan står över djuren, men utan att känna till eller kännas vid orsaken – nämligen att människan är skapad till Guds avbild. Problemet med nutidens djurrättsaktivism är alltså att dess människosyn är alltför låg, så låg att det i praktiken underminerar rörelsens ideologiska fundament.

3. ABORT

Den djupt oblogiska och genetikfientliga synen att ett mänskligt foster egentligen inte är en fullvärdig unik mänsklig individ utan en del av kvinnans kropp som bär det, har fått genomslag i samhället. Det har fått resonans av den evolutionära synen att människan är ett djur, förstärkt av den för länge sedan övergivna hypotesen att embryots utveckling skulle avspegla artens evolutionära förflutna med maskstadium, fiskstadium o s v.² Att abortera ett mänskligt foster skulle då kunna försvaras med att det är jämförbart med att operera bort polyperna eller plocka bort en fästing.

4. DÖDSHJÄLP

Från "andra hållet" höjs idag allt oftare rösterna för eutanasi (dödshjälp). Människovärdet ökar medan barnet växer och blir alltmer medvetet, vuxet och kompetent, kulminerar i den mest "produktiva" åldern och avtar sedan successivt och närmar sig nollinjen i takt med att åldersdemensen tilltar. Efter hand som den evolutionära indoktrineringen tilltar i samhället – beklagligt nog även i kyrkan – så kommer vi kanske snart att ha vant oss vid att inte heller eutanasi skulle vara något etiskt tveksamt.

BIBELNS MÄNNISKOSYN

Bibelns människosyn är nämligen förankrad just i formuleringen att Gud skapade människan till sin avbild. Både att han skapade Adam av markens jord och att han inandades sin egen livsande i honom är viktigt för att påminna oss människor om vårt dubbla ansvar eftersom vi har ett dubbelt ursprung. Vi är både av jord och himmel och har ett ansvar inför båda; att förvalta jorden och att förvalta våra liv.

Bibelns släkträd över mänskligheten berättar en helt annan historia än Darwins eller Haeckels: Vi är alla del av ett och samma släkträd där alla stammar och kvistar har sitt gemensamma ursprung i en enda människa – den historiske Adam. Inte någon apliknande hominid utan en fullvärdig människa. I detta träd finns inte risken att frestas att tro att någon gren är högre eller förnämre än någon annan. Pygméer, dinkas, "röd och gul och vit och svart" är alla nära släktingar med gemensamma förfäder redan i Noa och hans söner för mindre än 5000 år sedan, och där huvuddragen finns skriftligt dokumenterade i 1 Mos 10. Med Bibeln som styrdokument kan vi påtala både nazismens och djurrättsaktivismens ideologiska diken och i stället peka på en sund medelväg som respekterar djuren men inte till priset av ett devalverat människovärde.

En rätt tolkning av Bibeln tar nämligen effektivt udden av all rasism. Låna därför inte örat till dem som vill få dig att tro att Gud låtit människan utvecklas – även om det skulle förkunnas från en predikstol eller från apologeternas bokbord. Kampen om människosynen pågår inom nutidens kristenhet, även i vårt land. Du kommer att få den belyst i en bok som publiceras på Apologia förlag, troligen under våren 2023. Den kommer (sannolikt) att få titeln: "Fyra kristna diskuterar: Den historiske Adam", med den här artikelförfattaren som medförfattare.

NOTER

1. Den saken fokuserade vi särskilt på i temanumret Skapelsen och Etiken (nr 2-jun 2019).
2. För 50 år sedan kallades det för "den biogenetiska lagen" som så småningom bytte namn till "den biogenetiska grundregeln" eller "rekapitulationsteorin" och som till slut alltmer runnit ut i sanden.